

Dolga je pot do levih in desnih

Avtor: Miha Mazzini

Radi se bahamo, da smo v Sloveniji lahko v enem dnevu v gorah in na morju, omenil pa bi dodatno prednost, lahko smo razglašeni za skrajnega levičarja in skrajnega desničarja glede ene in iste stvari.

Ko v tujini povem, da sem za brezplačno šolstvo, me gledajo, kot da sem anarhist iz 19. stoletja in bom zdajle začel metati bombe ali si celo strgal korzet in se vrigel pod konje.

Doma pa me ustavi mladenič in reče, da dobro pišem in mu je ravno zato žal, ker sem skrajni desničar. Kot takega me vidi zato, ker se ne zavzemam za neomejeno in neskončno zastonjsko študiranje brez obveznosti. Dobivam tudi precej podobnih pisem, in da vam ustrezem, drage bralke in bralci, sem se začel oblačiti v črno, nositi rožičke, moti me le plačevanje kazni zaradi kaljenja nočnega miru, ko ponoči kopitljam domov.

Resno, sem levičar ali desničar? Glede na to, da je razliko mogoče ugotoviti čisto na fizični ravni, torej s skeniranjem možganov, sem se lotil vsaj testiranja, ki so ga sestavili znanstveniki, in ugotovil, da je tako, kot sem si bil mislil, res sem bolj na levi strani.

Tako znanost in biologija, a Slovenci trdimo drugače – razlog za kolumno.

Zgodovina levih in desnih

Če hočemo ugotoviti, kako smo se izgubili v našem pojmovanju levice in desnice, se lotimo zgodovinskega pregleda. Ne, ne gre za ročne spretnosti in vraže – poimenovanje izhaja iz časov francoske revolucije, ko se je del skupščine zavzemal za popolne spremembe vsega, kar je mogoče spremeniti, drugi del pa je hotel ohraniti staro. Prvi so sedeli na levi, drugi na desni.

Tako smo prišli do prvega pomembnega ločevalnega elementa, odnosa do tradicije in odprtosti za spremembe. Hkrati pa smo že trčili ob prvo slovensko razlikovanje: če se v tujini levičarji zavzemajo za reforme in spremembe, ste pri nas čim večji "levičar", tem bolj se želite vrniti v socialistična sedemdeseta.

Skratka, naše "levičarje" in "desničarje" bom pisal v narekovajih, ker gre očitno za lokalne posebnosti. Pri nas najbolj ustreza delitev na tiste, ki so za partizane, in tiste, ki so za domobrance, torej "leve" in "desne".

Značilnosti levih in desnih

Posegel sem po knjigi Jonathana Haidta z naslovom Pravičniški um in podnaslovom Zakaj dobre ljudi ločujeta politika in religija, v kateri so lepo povzete značilnosti levih in desnih možganov. Povedano zelo poenostavljeno, levi možgani bolj cenijo skrb za ljudi in živali, svobodo in nasprotovanje avtoritarnosti, pravičnost, desni pa pripadnost skupini, avtoriteto in svetost.

In zakaj smo rojeni s takim potencialom in potem tako izoblikovani? Da se kot družba uravnotežimo. Če bi skrajni desničarji zadušili sleherno novost, bi družba okamnela in propadla, če bi skrajni levičarji sledili vsaki modni muhi, se prav tako ne bi dobro končalo. Skratka, v medsebojnih prepirih in trenjih družba išče srednjo, optimalno pot.

(Kar pomeni, da potrebujemo dialog. Zakaj ga pri nas nismo sposobni, pa v eni naslednjih kolumn.)

Kdo bo vse to plačal?

Pred kratkim sem v nekaj dneh bral in slišal podobno pritožbo. Skupina rekreativnih športnikov se je dogovorila, da bo plačevala telovadnico, nato pa je vse skupaj propadlo, ker je del udeležencev obljubljal s figo namesto z denarjem v žepu – skratka, zadosti ljudi je pobegnilo brez plačila in rekreacija je propadla. Eden od udeležencev je zastonjkarje zmerjal s socialisti, torej z levičarji, drugi, v podobni situaciji, pa z neoliberalci, torej z desničarji.

In zdaj me seveda zanima – kdo je pobegnil brez plačila, levičarji ali desničarji?

Pomagajmo si z znanostjo: levičarji naj bi skrbeli za druge, torej ne bodo pobegnili.

Desničarji naj bi skrbeli za svojo skupino, torej za kolege športnike, in tudi ne bi pobegnili.

Mar pri nas obstaja posebna skupina, ki jo je (zahodna) znanost spregledala?

Čebelice in metuljčki

V Sloveniji sta pojma levičarstva in desničarstva tako pomešana, da bom moral poseči po pripomočkih, s katerimi so starši otrokom razlagali velike skrivnosti življenja: po čebelicah. Predstavljajte si, da ena od teh pridnih živalic razprostre ležalnik, prižge cigarico, se zlekne in reče kolegicam, ajd, nosite mi med, hvala! Če se ji posreči in ji začnejo streči, je družbe konec – kajti tudi kolegice bodo kmalu polegle in uživale na soncu.

Biologi, ki opisujejo živalske družbe že od Darwina naprej, se vedno najprej vprašajo, kakšna zaščita je v sistem vgrajena pred zastonjkarji. O tem so se spraševali tudi sociobiologi v sedemdesetih, recimo Wilson, in antropologi na terenu za vsako družbo posebej: kako ravnate s tistimi, ki nočejo ničesar prispevati, le jemali bi?

Še posebej so raziskovali komune, saj so krasni primeri izoliranih družb, ki sestavijo lastna pravila. Prav vsaka mora najprej postaviti pravilo glede tistih, ki bi lenuharili. Ko torej slišite za kakršnokoli tvorjenje skupine, je prvo vprašanje vedno, kako se bo skupina ubranila egoističnih lenuhov.

Kajti v vsej zgodovini človeštva niti ena družba ali skupina ni preživela, če ni našla odgovora na to vprašanje.

Titova zlata leta

Če družba ne uveljavi načina za blokiranje zastonjkarjev, se, zanimivo, moralno razžre. Bral sem pogovore s člani egalitarnih komun v Sibiriji (Hugo-Bader, 2012), kjer vsak dela po svojih zmožnostih, vsi pa dobivajo enako plačilo in hrano, kot so pač njihove potrebe, in najbolj razočarani so ravno delavni ljudje. Garajo in gledajo zabušanta zraven sebe – na koncu dneva pa so vsi enako plačani. Zato seveda delajo manj, a z lenuhom ne morejo tekmovati. Nazadnje komuna razpade oziroma najbolj delavni odidejo, ker ne zdržijo tega, kar pojmujejo kot moralni razpad.

In smo spet pri Titovem socializmu. Poskušam se spomniti, kako je ta kaznoval zastonjkarje. Hm, spomnim se delavcev, ki so hodili na tečaje, da bi prišli v pisarne, kjer ne bo več treba delati. In onih, ki so pijani rjovel: "Piši mi plavega, danes ne grem na šiht!"

Ko je sredi 60. let gospodarski model Jugoslavije začel škripati in se je zataknil (ter se še do danes ni "odtaknil" v nobeni od nekdanjih republik), se je uveljavil nov model množičnega podkupovanja prebivalstva, ki so ga financirala posojila.

Zastonjkarstvo je postalo norma.

Nategovanje sistema

Stavim, da je med zastonjkarji enako število levičarjev in desničarjev, kajti varčevanje z energijo je biološko gledano ena nižjih funkcij. In zato jo je treba razrešiti najprej.

Torej je verjetno enako število levičarjev in desničarjev pobegnilo z rekreacije, ne da bi plačali, kar pomeni, da v družbi nasploh veljajo zelo posebna merila.

Oboji ne bi tvegali, če bi jih okolica stigmatizirala in bi jih bližnji sramotili. Ker pa pri nas sistem sam temelji na nategovanju, se bodo lahko s svojim neprimernim dejanjem celo bahali in okolica jih bo imela za glavne frajerje, kar jih bo spodbudilo k novim nategom.

Ker gre za standardno obnašanje, ki se mu je prilagodila večina prebivalstva, seveda država noče uveljaviti nobene bistvene spremembe. Davčne blagajne? Ste nori! Saj potem lokal na najbolj obiskani točki ne bi mogel več prijavljati za pest dobička. Sama država se obnaša skladno z normativom, pač še kot eden od nategovalcev: ne plačuje, plačuje z zamudo itd.

Kdor se znajde, ta dobro živi, to je definicija države po slovensko. Kot je zapisal anonimni spletni nostalgik: "Vem pa, da so v Jugi tudi snažilke in navadni delavci dobro živeli. Če so se znašli. Tiste kraje mi nikakor niso bile všeč. Ampak se danes dogajajo veliko večje kraje."

Naj navedem citata iz knjige pričevanj Milene Miklavčič, prvi je o trpljenju delavskega razreda, drugi pa o mukah kolhoznih kmetov: "Ljudje so iz tovarn odnašali vse, kar se je dalo skriti pod obleko, pa nihče ni imel zaradi tega slabe vesti."

"Ko so se uvedli kolhozi, se je za tiste, ki so delali na njih, pričel raj na zemlji. Nikomur se ni dosti ljubilo, še živina je bila največkrat lačna, kaj šele, da bi pokosili travnike, ko je bil čas za to. Družba, ki je bila na enem takšnem posestvu zaposlena, je dneve preživljala ob kartanju, pijači in ob ženski družbi. Lovro je na tiste zadružniške čase ohranil sila živahne spomine, opisal pa jih je z enim samim, zelo zgovornim stavkom: 'Nikoli se nismo imeli bolj fajn kot takrat in nikoli – ne prej ne potem – nismo toliko pili in fukali.'"

In še oseben spomin na skupino Azra, ki jo je moja generacija prav malikovala. Nato je leta 1983 Branimir Štulić - Johnny, vodja skupine, prijavil, preračunano, 2.200.000 dolarjev prihodkov in plačal največji davek v Zagrebu. Jugoslavija je onemela. Štulić se je branil, da ne zna s financami, a ljudje smo ostali odprtih ust.

Ne zato, ker je toliko zaslužil, še zavistni nismo bili, ampak – prijavil je vse! VSE! Saj ta ni normalen, je kolektivno vzdihnula država, in ko sta megalomanija in obskurnost požrli Štulića in njegov talent, sta bili le potrditev prvotne diagnoze.

Slovenija, moja dežela

Zgornji slogan je bil tako uspešen ravno zato, ker je zvenel točno nasprotno od tega, kar si o državi mislimo. Narod, ki je vedno pod tujo oblastjo, razvije parazitsko gospodarstvo, ki najeda, sesa in pije kri gospodarjem, in to povzdigne v visok moralni imperativ. Raje ukradem jaz, kot da gre tujcem na Dunaj. V Beograd. V Ljubljano. V slabe banke. V ... Itd.

Zastojkarstvo je globoko preželo vse podsisteme in nihče ga noče opustiti. Slovenski novinarji se ne organizirajo in uprejo ob vseh dnevnih krivicah ter poniževanju njihovega dela in statusa, marveč tisti trenutek, ko morajo za vstopnico za kulturni dogodek plačati dva evra.

Slovenija hkrati zamuja in prehiteva. Zamuja 19. stoletje, saj se nismo sestavili v državo, torej v skupnost, in ne uvidimo, da pač nekdo mora plačati tisto, kar pokrademo – in v samostojni državi smo tisti drugi mi.

Prehitevamo pa v tem, da razpravljamo o levičarski ali desničarski družbi, a obe prideta šele po tem, ko smo nekaj zaslužili. Od domače do najširše državne ravni bi vsi razpravljali o tem, kako deliti, nihče pa o tem, kako kaj zaslužiti.

Lenuhi in delavni

Katera je tista magična točka, v kateri je Titov socializem zmagal in se trdno zasidral v naša srca? Zdi se mi, da s popolno zaščitenostjo delovne sile. Niste mogli tako slabo delati, da bi vas vrgli na cesto.

Tako so v podsistemih zavladale lenobe in – skladno z Gaussovo distribucijo – seveda obstajajo tudi ljudje, ki preprosto ne morejo čakati križem rok, zato delajo za dva ali tri ter krijejo hrbet lenuhom. Vlečejo sistem dalje, otovorjeni, opotekaje se in trudoma – pri čemer so enako plačani kot smrduhi, največja težava pa je v tem, da na svoje delo ne morejo biti na glas ponosni, ker bi jih okolica ožigosala za bedake.

Odpuščanja nesposobnih se seveda nihče ne upa lotiti, zato ves čas beremo o egalitarnih ukrepih, narejenih počez, kot so desetodstotna zmanjševanja plač kar za vse, odpuščanje starejših od 40 let in podobno, nikoli pa ni omenjena sposobnost. In zato, ker zagovarjam odpuščanje nesposobnih, pač pri nas veljam za skrajnega desničarja. Še bolj gnusno egalitarni so tisti glasovi, ki kar cele sektorje ožigosajo za zabušante: javni sektor, zdravniki, umetniki ... Na ta način dajejo alibi tistim, ki delajo slabo, in žalijo one, ki delajo dobro. Pri čemer, ironično, verjetno največje dotacije dobiva tako cenjeno gospodarstvo.

Pri tem si ne delam utvar: kjer je zabušavanje norma, tam se bodo najprej znebili nenormalnih – o tem sem pisal v kolumni Kaj bo storil Odrešenik?, dodajte še splošno znano slovensko egalitarnost in znebili se bomo tistih, ki izstopajo, torej sposobnih in delavnih.

Novi slovenski socializem je enak kot stari

V kolumni Divje potrošništvo socializma sem pisal o nostalgiji po Titovem socializmu in trdil, da gre za maskiran pohlep.

To, kar trdijo slovenski "levičarji", nima nobene povezave z levico – biti levičar pomeni zaslužiti denar, nato pa se sprijazniti s tem, da bodo davki višji, ker bo denar namenjen pomoči potrebnim. Skratka, biti levičar pomeni odrekanje, ne plenjenje.

Lahko je deliti tuji denar, zato pri nas "levičarjev" ne manjka, četudi se jih precej imenuje "desničarji". Naj spet citiram eno od ikon slovenskih nostalgikov "levice", dr. Dušana Rutarja: "Danes je bistveno slabše, saj živimo v svetu absurdov. Tole je eden izmed njih. Če vam zmanjka denarja, ga pač nimate več. Lahko si ga sposodite, vendar ga boste morali vrniti, za to pa boste morali delati."

Reši se, kdor se more, bliža se doba absurda: morali boste delati!